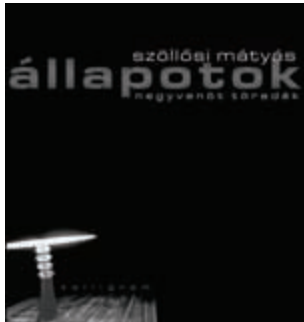

NYERGES GÁBOR ÁDÁM

Egyre kijebb, egyre beljebb

SZÖLLŐSI MÁTYÁS: ÁLLAPOTOK -
NEGYVENÖT TÖREDÉK

Kalligram
Pozsony, 2011
108 oldal, 1900 Ft

”

„Nincs egyetlen értelmes érzés / mi felhívna magára a figyelmet” – így nyitja Szöllősi Mátyás *Inopia* című versét. A megálapítás azonban, ha a kötetegészre (vissza)olvassuk, legfeljebb amolyan fordított ars poeticaként volna értelmezhető, elvégre az 1984-ben született költő új, *Állapotok* című kötetének tétje mintha éppen valahol ekörül rejlene.

A cím-, de még az alcímválasztás (*negyvenöt töredék*) ugyanis a maga szürke, már-már semmitmondó általánosságában heroikus küzdelmet folytat az olvasó elriasztásáért. Már csak azért is, mivel a borítón fellelhető információkból kiindulva szinte már előre ismerhetnénk és unhatnánk is a könyvet, mivel a kortárs magyar líra regnáló divatja alapján már jócskán a könyökünkön jöhetne ki az a tárgyias, szenvtelen, „állapotjelző” és gyakran közhelyszerű versbeszéd és -tematika, melyet sugall. Mégis, ha vállaljuk a kockázatot és bele is lapozunk, a lehető legizgalmasabb (és részben ebből is következően), legpozitívabb csalódásban lehet részünk.

Szöllősi ugyanis előző kötetének (*Aktív kórterem*, 2010) szűkre zárt, nyomasztó, jobb pillanataiban (melyek viszont bőven akadnak) igen erőteljes hatást kiváltó versvilágát üdvösnek ható dekonkretizálással tárja ki a még belső lelki folyamatok felé. Az *Állapotok* így nagyobb teret, kvázi „életanyagot” járhat be, témái és érzelmi, hangulati skálája jóval változatosabb, mint elődeié volt. Líráját a körülmények (díszletek) lecsupaszításával, az egyéni belüli érzelmi, pszichológiai megfigyelések mikroszkopikus alaposságú, érzékeny vizsgálatával teszi sokszínűbbé, izgalmasabbá. Egyszóval: a személyiség egyre mélyebb rétegeire kerül a hangsúly. Mindezzel azonban nem elhanyagolható a versek formakultúrája, legtöbbször tiszta, szép rímelése sem.

S bár a versek egyencímei, a leírt állapotok latin fogalmai mintha egységes masszává (kevesebb rosszindulattal nézve: egységes, szigorúan strukturált kötetkompozícióvá) igyekeznének gyúrni a teljes korpuszt, bőségesen találunk ki-

emelkedő darabokat, mint a kötet élén álló *Ignominia* vagy az *Inanitas*, a *Miseria* („Egymásnak esünk. Ez még legalább / beosztja a másokra szánt időt.”), az *Ignobilitas* („Csak azért álldogálsz, hogy állj még.”), vagy az *Allevatio* és a *Concitatio* – és a sor ízlés és megítélés szerint még bőven folytatható lenne, holott ez idáig még csak a kötet első feléből (*Első könyv*) soroltam címekeket. Ha másból nem, már e kiemelések tobzódó mivoltából is kiviláglik, milyen erős, koncentrált anyaggal van dolgunk.

Nem állítható mindazonáltal, hogy e vékonyka kötet mentes lenne minden gyermekbetegségtől. Ahogy a fogalmi elvontság helyenként a képzavar vagy a fennkölt semmitmondás tartományába billen, úgy (indirekt módon valóban a szerző jó érzékéről téve tanúbizonyságot) a nyelv is meg-megbicsaklik, ezzel agyonvágva amúgy ígéretesen induló verseket. Ennek ékes példája a *Somnium* című darab, ahol a versindító szituáció és a rezignált, szinte zavarba ejtően szenttelen, higgadt hangvétel („Hat óra lehetett. A Nyugatiban álltunk / (...) / Elindultunk, felszálltunk, lélegeztünk. / (...) / újra a temető és a határ”), a hosszabb közléseket meg-megszakító, akadozó intonáció keltette feszültség a közbeékelte fanyalgó bölcselkedés, üresben járhatott, filozofikus(nak szánhatott) merengés hatására ellaposodik. Jellemzően ilyen helyzetekben éppen e döccenésekkel szinkronban ügyetlenedik el, recseg-ropog, s épp, mint a versbéli vonat, „vontatottan” döccen hozzájuk a nyelvi megformáltság is: „majd fölérünk lassan a temetőhöz, / ami mindenhol egy határt jelez”, vagy: „A vonat oldalán egy emlékmű az éjjel / (...) / Negyed kettőkor érkezik a mozdony, / ami már ok a visszavonulásra”. Örömmel summázhatjuk azonban, hogy a kötet meglehetősen kevés versével kapcsolatban van módunk ilyesfajta reklamálásra.

A versek túlnyomó többsége ugyanis működik, él, s bár a szövegek nem törekednek költői bravúrmutatványok felmutatására, az olvasó *meghökkenésére*, ezt a hatást mégis gyakran képesek kiváltani, méghozzá erőltetés nélkül, pusztán a pontosan, vesébe látó kérlelhetetlenséggel tematizált *állapotuk* bemutatásával. Olyannyira, hogy az ember helyenként a kelletnél is mohóbbá válik, szívesen olvasna még földhözragadtabb, életközeli szituációkról is, hiszen ezek esetében a leggyümölcsözőbb a momentumok nüansszerűsége és az elemzés mélysége-komolysága közti feszültséggerjesztés. (Magyarán ezek a legizgalmasabb részek.) Pláne, mivel Szöllősi második kötetével valamivel *kijebb tárt* világa (feltehetően amolyan megfontolt, biztonsági játékot játszva) még mindig bőven tartogat magában megírni- és feltárnivalót. Jó hír ez a pálya egészére nézvést is, hiszen a szerző szemmel láthatóan nem durrogatja el minden puskaporát – szófukarsága (szinkronban egyre jobban működő arányérzékeivel) egyszerre nyugtázza le és kecsgetteti olvasóját még több feltárandó lelki tartomány, még több és még mélyebb mélyfúrás lehetőségével.

A versek pedig lennének szépek és – bármily idejétmúltak tűnjék is manapság a szempont – tartalmasak, befogadhatóak, az esetek többségében bölcsészdiploma nélkül is értjük, miről van szó (igaz, ebben a címjegyzék latin fogalomtárra emlékeztető *fordítása* is segítségünkre van), de ami ennél is fontosabb: tudnak kapcsolódni az olvasóhoz. Vagy az olvasó hozzájuk, ahogy tetszik.

Szöllősi Mátyás, afféle vadhajtásként helyenként még kissé tudálékos, önnön merengésibe párszor túlságosan is belebambuló lírai beszélője ugyanis megejtő hitelességgel, átéltséggel közvetít érzelmeket és lelkiállapotokat, így szemben megannyi kortárs költővel, nem csupán kiemlendő *alapanyaggal* látja el kritikussait, hanem emellett valódi *olvasmányélmény*-nyel is olvasóit. „És egyszer csak megtiltottam magamnak / azokat az egyszerű napokat. / Az

enyhe megnyugvást vagy a nyugalmat. / És nyomban elvesztettem a találkozás / örömét. Az arcokat. (A bizalmad.)” (Solitudo) Ilyen és ehhez hasonlóan szép, letisztult versszak(asz)aiért szerethetjük immáron egyre jobban ezt a formálódó költészetet. Idézhetnénk, hiszen bőven akad még példa, s így idézek is még párat: „*Megélek. Megfogalmazok. Felejték - / mint kézfo-gás közben hallott nevet.” (Ignominia)*, vagy: „*Nagyjából kétezer szál cigaretta íze / avasodik, köt meg a szádban - / ennyit szívhattál el, mióta nem vagyok.” (Toxicosis)*

Hiányérzetünk tehát, bár maradt még valamelyest, de a harmadik kötethez érve egyre kevesebb. S éppen, mint az *Infirmis* felütésében, mi is csak annyit várunk még a fiatal líri-kustól, hogy az első három kötettel kinyitott ajtón „*akár egy sereg, megállíthatatlanul*” betó-duljon. Kérjük, fáradjon beljebb.

AZ UTOLSÓ BOLDOG NYARUNK 1939 – PÁRIZSBAN – KOFFÁN MŰTERMÉBEN: RADNÓTINÉ, KOFFÁNNÉ,
MÜLLER MIKLÓS, ORTUTAYNÉ, ORTUTAY ÉS RADNÓTI MIKLÓS